

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 1ης Δεκεμβρίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 96/71/EK – Άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και άρθρο 2, παράγραφος 1 – Απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών – Οδηγοί οι οποίοι εργάζονται στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών – Πεδίο εφαρμογής – Έννοια του “αποσπασμένου εργαζομένου” – Ενδομεταφορές – Άρθρο 3, παράγραφοι 1, 3 και 8 – Άρθρο 56 ΣΛΕΕ – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Συλλογικές συμβάσεις οι οποίες έχουν αναγορευθεί σε κανόνες γενικής εφαρμογής»

Στην υπόθεση C-815/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Hoge Raad der Nederlanden (Ανώτατο Δικαστήριο των Κάτω Χωρών) με απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Δεκεμβρίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Federatie Nederlandse Vakbeweging

κατά

Van den Bosch Transporten BV,

Van den Bosch Transporte GmbH,

Silo-Tank Kft,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, E. Regan, L. Bay Larsen (εισηγητή) και N. Ricarra, προέδρους τμήματος, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe, Κ. Λυκούργο και P. G. Xuereb, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Bobek

γραμματέας: M. Ferreira, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Ιανουαρίου 2020,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Federatie Nederlandse Vakbeweging, εκπροσωπούμενη από τον J. H. Mastenbroek, advocaat,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

- οι Van den Bosch Transporten BV, Van den Bosch Transporte GmbH και Silo-Tank Kft, εκπροσωπούμενες από τους R. A. A. Duk και F. M. Dekker, advocaten,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Langer και την M. Bulterman,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις A.-L. Desjonquères και C. Mosser, καθώς και από τους R. Coesme και A. Ferrand,
- η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Z. Fehér καθώς και από τις M. M. Tátrai και Zs. Wagner,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna, καθώς και από τις D. Lutostańska και A. Siwek-Ślusarek,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους W. Mölls, B.-R. Killmann και M. van Beek,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Απριλίου 2020,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 56 ΣΛΕΕ και του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 3, του άρθρου 2, παράγραφος 1, καθώς και του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 8, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 96/71/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (ΕΕ 1997, L 18, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Federatie Nederlandse Vakbeweging (ολλανδικής ομοσπονδίας συνδικάτων, στο εξής: FNV) και της Van den Bosch Transporten BV, της Van den Bosch Transporte GmbH και της Silo-Tank Kft, σχετικά με την εφαρμογή της Collectieve arbeidsovereenkomst Goederenvervoer (συλλογικής συμβάσεως εργασίας στον τομέα της μεταφοράς εμπορευμάτων, στο εξής: ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων») σε οδηγούς από τη Γερμανία και την Ουγγαρία στο πλαίσιο συμβάσεων διεθνούς μεταφοράς εμπορευμάτων.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 96/71

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4 και 5 της οδηγίας 96/71 έχουν ως εξής:

«(4) [εκτιμώντας] ότι η παροχή υπηρεσιών μπορεί να λάβει είτε τη μορφή της εκτέλεσης εργασιών εκ μέρους μιας επιχείρησης, για λογαριασμό της και υπό τη διεύθυνσή της, στο πλαίσιο σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ της επιχείρησης αυτής και του παραλήπτη της παροχής υπηρεσιών, είτε τη μορφή της διάθεσης εργαζομένων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν από επιχείρηση, στο πλαίσιο δημόσιας ή ιδιωτικής σύμβασης.

(5) ότι αυτή η προώθηση της παροχής υπηρεσιών σε διεθνικό πλαίσιο απαιτεί την ύπαρξη υγιούς ανταγωνισμού και μέτρων που εγγυώνται το σεβασμό των δικαιωμάτων των εργαζομένων».

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις εγκατεστημένες σε κράτος μέλος επιχειρήσεις οι οποίες, στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών, προβαίνουν σε απόσπαση εργαζομένων, σύμφωνα με την παράγραφο 3, στο έδαφος κράτους μέλους.

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις επιχειρήσεις εμπορικής ναυτιλίας όσον αφορά το ναυτιλλόμενο προσωπικό.

3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται όταν οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 λαμβάνουν ένα από τα ακόλουθα διεθνικά μέτρα:

α) αποσπούν έναν εργαζόμενο, για λογαριασμό τους και υπό τη διεύθυνσή τους, στο έδαφος κράτους μέλους, στο πλαίσιο σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ της επιχείρησης αποστολής και του παραλήπτη της παροχής υπηρεσιών που ασκεί τις δραστηριότητές του στο εν λόγω κράτος μέλος, εφόσον υφίσταται εργασιακή σχέση ανάμεσα στην επιχείρηση αποστολής και τον εργαζόμενο κατά τον χρόνο της απόσπασης

ή

β) αποσπούν έναν εργαζόμενο, στο έδαφος κράτους μέλους, σε εγκατάσταση ή σε επιχείρηση του ομίλου, εφόσον υφίσταται εργασιακή σχέση ανάμεσα στην επιχείρηση αποστολής και τον εργαζόμενο κατά τον χρόνο της απόσπασης

ή

γ) όντας επιχείρηση προσωρινής απασχόλησης ή επιχείρηση που διαθέτει εργαζόμενους, αποσπούν εργαζόμενο σε χρήστρια επιχείρηση εγκατεστημένη ή ασκούσα δραστηριότητα στο έδαφος κράτους μέλους, εφόσον κατά τη διάρκεια της απόσπασης υφίσταται εργασιακή σχέση ανάμεσα στην επιχείρηση προσωρινής απασχόλησης ή την επιχείρηση που διαθέτει εργαζόμενους και τον εργαζόμενο.

[...]»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμός», ορίζει τα εξής:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως αποσπασμένος νοείται ο εργαζόμενος ο οποίος, για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, εκτελεί την εργασία του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως.

2. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η έννοια του εργαζόμενου είναι εκείνη που εφαρμόζεται από το δίκαιο του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου είναι αποσπασμένος ο εργαζόμενος.»

- 6 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Όροι εργασίας και απασχόλησης», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε, ανεξάρτητα από το δίκαιο που διέπει τη σχέση εργασίας, οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 να εγγυώνται στους εργαζόμενους που είναι αποσπασμένοι στο έδαφός τους τους όρους εργασίας και απασχόλησης σχετικά με τα θέματα που αναφέρονται κατωτέρω, οι οποίοι, στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου εκτελείται η εργασία, καθορίζονται από:

- νομοθετικές, κανονιστικές ή διοικητικές διατάξεις·

ή/και

- συλλογικές συμβάσεις ή διαιτητικές αποφάσεις οι οποίες έχουν αναγορευθεί σε κανόνες γενικής εφαρμογής κατά την έννοια της παραγράφου 8, εφόσον αφορούν τις δραστηριότητες που αναφέρονται στο παράρτημα:
 - α) μέγιστες περίοδοι εργασίας και ελάχιστες περίοδοι ανάπαυσης·
 - β) ελάχιστη διάρκεια ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών·
 - γ) ελάχιστα όρια μισθού, συμπεριλαμβανομένων των αποζημιώσεων υπερωριακής εργασίας· το παρόν σημείο δεν εφαρμόζεται στα συμπληρωματικά επαγγελματικά συνταξιοδοτικά συστήματα·
 - δ) όροι θέσης εργαζομένων στη διάθεση επιχειρήσεων, ιδίως από επιχειρήσεις προσωρινής απασχόλησης·
 - ε) υγεία, ασφάλεια και υγιεινή στην εργασία·
 - στ) προστατευτικά μέτρα σχετικά με τους όρους εργασίας και απασχόλησης των γυναικών σε κατάσταση εγκυμοσύνης ή λοχείας, των παιδιών και των νέων·
 - ζ) ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών και άλλες διατάξεις στον τομέα των μη διακρίσεων.

[...]

3. Τα κράτη μέλη μπορούν, κατόπιν διαβουλεύσεως με τους κοινωνικούς εταίρους και σύμφωνα με τα ήθη και έθιμα του κάθε κράτους μέλους, να αποφασίσουν ότι η παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο στοιχείο γ) δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 3 στοιχεία α) και β), εφόσον η διάρκεια της απόσπασης δεν είναι μεγαλύτερη από ένα μήνα.

4. Τα κράτη μέλη δύνανται, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές, να προβλέπουν τη δυνατότητα παρέκκλισης από την παράγραφο 1 πρώτο εδάφιο στοιχείο γ) στις περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 3 στοιχεία α) και β), καθώς και σε απόφαση κράτους μέλους κατά την έννοια της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου, μέσω συλλογικών συμβάσεων, κατά την έννοια της παραγράφου 8, που αφορούν έναν ή περισσότερους τομείς δραστηριότητας, εφόσον η διάρκεια της απόσπασης δεν είναι μεγαλύτερη από ένα μήνα.

[...]

8. Ως συλλογικές συμβάσεις ή διαιτητικές αποφάσεις, οι οποίες έχουν αναγορευθεί σε κανόνες γενικής εφαρμογής, νοούνται εκείνες που πρέπει να τηρούνται απ' όλες τις επιχειρήσεις τις ανήκουσες στο δεδομένο κλάδο ή επάγγελμα και υπάγονται στο γεωγραφικό χώρο εφαρμογής τους.

Ελλείπει συστήματος αναγόρευσης των συλλογικών συμβάσεων ή διαιτητικών αποφάσεων, που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο, σε κανόνες γενικής εφαρμογής, τα κράτη μέλη μπορούν, εάν το αποφασίσουν, να λάβουν ως βάση:

- τις συλλογικές συμβάσεις ή διαιτητικές αποφάσεις που ισχύουν γενικά για όλες τις παρόμοιες επιχειρήσεις τις ανήκουσες στο δεδομένο κλάδο ή επάγγελμα και υπαγόμενες στο γεωγραφικό χώρο εφαρμογής τους

ή/και

- τις συλλογικές συμβάσεις που έχουν συναφθεί από τις πλέον αντιπροσωπευτικές σε εθνικό επίπεδο οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων και που εφαρμόζονται στο σύνολο του εθνικού εδάφους,

εφόσον η εφαρμογή τους στις επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 εγγυάται, ως προς τα απαριθμούμενα στο παρόν άρθρο παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο, θέματα, την ίση μεταχείριση των εν λόγω επιχειρήσεων και των άλλων επιχειρήσεων που αναφέρονται στο παρόν εδάφιο και βρίσκονται σε παρόμοια θέση.

[...]

10. Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη, τηρουμένων των διατάξεων της συνθήκης, να επιβάλλουν, υπό ίσους όρους, στις εθνικές επιχειρήσεις και στις επιχειρήσεις άλλων κρατών:

- όρους εργασίας και απασχόλησης όσον αφορά θέματα πέραν αυτών που αναφέρονται στην παράγραφο 1 πρώτο εδάφιο, εφόσον πρόκειται για διατάξεις δημοσίας τάξεως,
- όρους εργασίας και απασχόλησης που καθορίζονται από τις συλλογικές συμβάσεις ή τις διαιτητικές αποφάσεις κατά την έννοια της παραγράφου 8 που αφορούν δραστηριότητες πέραν αυτών που αναφέρονται στο παράρτημα.»

Η οδηγία 2014/67/ΕΕ

- 7 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/67/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για την εφαρμογή της οδηγίας 96/71/ΕΚ και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 σχετικά με τη διοικητική συνεργασία μέσω του Συστήματος Πληροφόρησης για την Εσωτερική Αγορά («κανονισμός IMI») (ΕΕ 2014, L 159, σ. 11), ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν μόνον διοικητικές απαιτήσεις και μέτρα ελέγχου που είναι αναγκαία προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματική παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που ορίζονται στην παρούσα οδηγία και στην οδηγία [96/71], υπό τον όρο ότι είναι δικαιολογημένα και αναλογικά σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ένωσης.

Για τους σκοπούς αυτούς, τα κράτη μέλη μπορούν συγκεκριμένα να επιβάλλουν τα ακόλουθα μέτρα:

[...]

- β) υποχρέωση να τηρούνται ή να καθίστανται διαθέσιμα και/ή να φυλάσσονται, κατά τη διάρκεια της απόσπασης, σε ευπρόσιτο και σαφώς καθορισμένο τόπο στο έδαφός τους –όπως στον χώρο εργασίας ή στο εργοτάξιο ή, για τους κινούμενους εργαζομένους του τομέα των μεταφορών, στην επιχειρησιακή βάση ή στο όχημα με το οποίο παρέχεται η υπηρεσία– αντίγραφα, σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή, της σύμβασης εργασίας ή ισοδύναμου εγγράφου κατά την έννοια της οδηγίας 91/533/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14 Οκτωβρίου 1991, σχετικά με την υποχρέωση του εργοδότη να ενημερώνει τον εργαζόμενο για τους όρους που διέπουν τη σύμβαση ή τη σχέση εργασίας (ΕΕ

1991, L 288, σ. 32)], συμπεριλαμβανομένων, όταν αυτό είναι απαραίτητο ή σκόπιμο, των πρόσθετων πληροφοριών που αναφέρονται στο άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, δελτία μισθοδοσίας, δελτία χρόνου παρουσίας όπου αναγράφονται η έναρξη, η λήξη και η διάρκεια του ημερήσιου χρόνου εργασίας, αποδεικτικά καταβολής των μισθών ή αντίγραφα ισοδύναμων εγγράφων·

[...]».

Η οδηγία (ΕΕ) 2020/1057

- 8 Η αιτιολογική σκέψη 7 της οδηγίας (ΕΕ) 2020/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 2020, για τη θέσπιση ειδικών κανόνων σχετικά με την οδηγία 96/71 και την οδηγία 2014/67 για την απόσπαση οδηγών στον τομέα των οδικών μεταφορών και την τροποποίηση της οδηγίας 2006/22/ΕΚ όσον αφορά τις απαιτήσεις επιβολής και του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 (ΕΕ 2020, L 249, σ. 49), έχει ως εξής:

«[...] Οι διατάξεις της οδηγίας 96/71 [...] σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων [...] ισχύουν για τον τομέα των οδικών μεταφορών [...]».

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1072/2009

- 9 Κατά την αιτιολογική σκέψη 17 του κανονισμού (ΕΚ) 1072/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, για τους κοινούς κανόνες πρόσβασης στην αγορά διεθνών οδικών εμπορευματικών μεταφορών (ΕΕ 2009, L 300, σ. 72), οι διατάξεις της οδηγίας 96/71 εφαρμόζονται σε επιχειρήσεις μεταφορών για την εκτέλεση ενδομεταφορών.
- 10 Το άρθρο 2 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, νοούνται ως:

[...]

- 3) “κράτος μέλος υποδοχής”: το κράτος μέλος στο οποίο ο μεταφορέας εκτελεί μεταφορές, διαφορετικό από το κράτος μέλος εγκατάστασης του μεταφορέα·

[...]

- 6) “ενδομεταφορές”: εθνικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτου που εκτελούνται σε προσωρινή βάση σε κράτος μέλος υποδοχής, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό·

[...]».

- 11 Το άρθρο 8 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενική αρχή», προβλέπει στην παράγραφο 2, πρώτο εδάφιο, τα εξής:

«Αφού παραδώσουν τα εμπορεύματα που μεταφέρθηκαν στο πλαίσιο της εισερχόμενης διεθνούς μεταφοράς, οι μεταφορείς οι οποίοι αναφέρονται στην παράγραφο 1 επιτρέπεται να εκτελούν, με το ίδιο όχημα, ή αν πρόκειται για συνδυασμούς συζευγμένων οχημάτων το μηχανοκίνητο όχημα του ίδιου οχήματος, έως και τρεις ενδομεταφορές αφού εκτελέσουν διεθνή μεταφορά με αφετηρία άλλο κράτος μέλος ή τρίτη χώρα και προορισμό το κράτος μέλος υποδοχής. Η τελευταία εκφόρτωση στο πλαίσιο

της ενδομεταφοράς πριν από την αναχώρηση από το κράτος μέλος υποδοχής πραγματοποιείται εντός επτά ημερών από την τελευταία εκφόρτωση στο κράτος μέλος υποδοχής στο πλαίσιο της διεθνούς μεταφοράς εισόδου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 12 Η Van den Bosch Transporten είναι επιχείρηση μεταφορών της οποίας οι εγκαταστάσεις βρίσκονται στην πόλη Erp (Κάτω Χώρες). Η Van den Bosch Transporten, η Van den Bosch Transporte, εταιρία γερμανικού δικαίου, και η Silo-Tank, εταιρία ουγγρικού δικαίου, είναι αδελφές εταιρίες οι οποίες ανήκουν στον ίδιο όμιλο. Οι τρεις αυτές εταιρίες έχουν την ίδια διοίκηση και τον ίδιο μέτοχο.
- 13 Η Van den Bosch Transporten είναι μέλος της Vereniging Goederenvervoer Nederland (ολλανδικής ένωσης επιχειρήσεων μεταφοράς εμπορευμάτων). Η εν λόγω ένωση και η FNV συνήψαν τη ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων», η οποία άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2012 και έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2013. Η σύμβαση αυτή δεν έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής. Αντιθέτως, η Collectieve arbeidsovereenkomst Beroepsgoederenvervoer over de weg en verhuur van mobiele kranen (συλλογική σύμβαση εργασίας για τις οδικές μεταφορές εμπορευμάτων για λογαριασμό τρίτων και την εκμίσθωση κινητών γερανών, στο εξής: ΣΣΕ για τις «οδικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτων») αναγορεύθηκε σε κανόνα γενικής εφαρμογής από την 31η Ιανουαρίου 2013 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013. Εντούτοις, με την besluit van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (απόφαση του Υπουργού Κοινωνικών Υποθέσεων), της 25ης Ιανουαρίου 2013 (Stcrt. 2013, αριθ. 2496), οι επιχειρήσεις που υπάγονται στη ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» εξαιρέθηκαν από την υποχρέωση εφαρμογής της ΣΣΕ για τις «οδικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτων». Η εξαίρεση αυτή καταλάμβανε, μεταξύ άλλων, την Van den Bosch Transporten.
- 14 Το άρθρο 44 της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων», με τίτλο «Διάταξη περί συμβάσεων μεταφοράς», του οποίου η διατύπωση ήταν σχεδόν πανομοιότυπη με εκείνη του άρθρου 73 της ΣΣΕ για τις «οδικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτων», όριζε τα εξής:
- «1. Στην περίπτωση συμβάσεων υπεργολαβίας οι οποίες εκτελούνται στην ή από την εγκατεστημένη στις Κάτω Χώρες εταιρία τους από εργολάβους που ενεργούν ως εργοδότες, οι εργοδότες υποχρεούνται να προβλέπουν ότι για τους εργαζομένους του υπεργολάβου ισχύουν οι βασικοί όροι εργασίας της [παρούσας συλλογικής συμβάσεως] εφόσον αυτό απορρέει από την οδηγία 96/71 [...], ακόμη και εάν από τα μέρη έχει επιλεγεί ως εφαρμοστέο το δίκαιο χώρας διαφορετικής από τις Κάτω Χώρες.
2. Ο εργοδότης οφείλει επίσης να ενημερώνει τους εργαζομένους σχετικά με τους όρους εργασίας που εφαρμόζονται σε αυτούς.
- [...]»
- 15 Η Van den Bosch Transporten είχε συνάψει με τη Van den Bosch Transporte και τη Silo-Tank συμβάσεις διεθνούς μεταφοράς εμπορευμάτων.
- 16 Στο πλαίσιο των εν λόγω συμβάσεων μεταφοράς εμπορευμάτων απασχολούνταν ως οδηγοί Γερμανοί και Ούγγροι εργαζόμενοι, οι οποίοι συνδέονταν με συμβάσεις εργασίας, αντιστοίχως, με τη Van den Bosch Transporte και τη Silo-Tank. Κατά το κρίσιμο για την υπόθεση της κύριας δίκης χρονικό διάστημα, η μεταφορά ξεκινούσε κατά κανόνα από την πόλη Erp και οι διαδρομές ολοκληρώνονταν εκεί. Ωστόσο, οι περισσότερες από τις μεταφορές που εκτελούνταν βάσει των επίμαχων συμβάσεων μεταφοράς εμπορευμάτων πραγματοποιούνταν εκτός του εδάφους του Βασιλείου των Κάτω Χωρών.
- 17 Οι βασικοί όροι εργασίας, οι οποίοι προβλέπονται στη ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων», δεν εφαρμόζονταν επί των Γερμανών και Ούγγρων οδηγών.

- 18 Η FNV άσκησε αγωγή κατά των Van den Bosch Transporten, Van den Bosch Transporte και Silo-Tank, με αίτημα να υποχρεωθούν οι εταιρίες αυτές σε τήρηση της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» και, ειδικότερα, του άρθρου 44. Κατά την FNV, η Van den Bosch Transporten όφειλε, δυνάμει της ανωτέρω διατάξεως, οσάκις χρησιμοποιούσε Γερμανούς και Ούγγρους οδηγούς, να εφαρμόζει ως προς αυτούς, υπό την ιδιότητά τους ως αποσπασμένων εργαζομένων, κατά την έννοια της οδηγίας 96/71, τους βασικούς όρους εργασίας της εν λόγω συλλογικής συμβάσεως.
- 19 Με παρεμπίπτουσα απόφαση εκδοθείσα πρωτοδίκως κρίθηκε ότι οι βασικοί όροι εργασίας της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» έπρεπε πράγματι να εφαρμοσθούν στους Γερμανούς και τους Ούγγρους οδηγούς που προσλαμβάνονταν από τη Van den Bosch Transporten.
- 20 Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο εξαφάνισε την ως άνω παρεμπίπτουσα απόφαση και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Εντούτοις, απέρριψε την άποψη που είχαν υποστηρίξει οι Van den Bosch Transporten, Van den Bosch Transporte και Silo-Tank, κατά την οποία το άρθρο 44 της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» έπρεπε να κηρυχθεί άκυρο για τον λόγο ότι η υποχρέωση που απέρρευε για τις εταιρίες αυτές από το εν λόγω άρθρο συνιστούσε αδικαιολόγητο εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο στήριξε, κατ' ουσίαν, την κρίση του στο γεγονός ότι, μολονότι η ως άνω συλλογική σύμβαση δεν είχε αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής, ωστόσο οι υπαγόμενες σε αυτή επιχειρήσεις είχαν εξαιρεθεί από την υποχρέωση εφαρμογής της ΣΣΕ για τις «οδικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτων», η οποία με τη σειρά της είχε αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής, το δε άρθρο 73 ήταν, κατ' ουσίαν, πανομοιότυπο με το άρθρο 44 της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» και το περιεχόμενό της ήταν, κατά τα λοιπά, ουσιαστικά πανομοιότυπο με εκείνο της τελευταίας αυτής συλλογικής συμβάσεως εργασίας. Ειδικότερα, όσον αφορά την υποχρέωση που πρέπει να ισχύει και για τον υπεργολάβο, η ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» είχε τις ίδιες συνέπειες με τη ΣΣΕ για τις «οδικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτων», ενώ, εξάλλου, η ισχύς των δύο αυτών συμβάσεων έληγε την ίδια ημερομηνία. Επομένως, από ουσιαστικής απόψεως, η ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως εάν είχε αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής, τούτο δε έναντι τόσο των εγκατεστημένων στις Κάτω Χώρες εργολάβων του οικείου τομέα όσο και όλων των αλλοδαπών μεταφορέων.
- 21 Κατά συνέπεια, το άρθρο 44 της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά αδικαιολόγητο εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια του άρθρου 56 ΣΛΕΕ.
- 22 Επιπλέον, το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να γίνει δεκτό ότι υφίσταται υποχρέωση των υπεργολάβων, σύμφωνα με το άρθρο 44 της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων», να εγγυώνται στους εργαζόμενους τους όρους απασχόλησης που προβλέπονται στην εν λόγω συλλογική σύμβαση, οι επίμαχες συμβάσεις υπεργολαβίας πρέπει να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 96/71. Συναφώς, οι Van den Bosch Transporten, Van den Bosch Transporte και Silo-Tank υποστήριξαν ενώπιον του ως άνω δικαστηρίου ότι η φράση «[απόσπαση] στο έδαφος κράτους μέλους», όπως προβλέπεται στο άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 96/71, έπρεπε να ερμηνευθεί κατά γράμμα, ενώ, κατά την FNV, η φράση αυτή έπρεπε να νοηθεί κατά τρόπο ευρύ, ως καλύπτουσα και την περίπτωση κατά την οποία η απόσπαση ενεργείται «προς ή από το έδαφος κράτους μέλους». Στην τελευταία αυτή περίπτωση, είναι αδιάφορο σε ποια κράτη μέλη ο οικείος οδηγός ασκεί πράγματι τις διαδοχικές του δραστηριότητες στο πλαίσιο της συμβάσεως μεταφοράς εμπορευμάτων.
- 23 Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι έπρεπε να υπερισχύσει η γραμματική ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 96/71, γεγονός που είχε ως συνέπεια συμβάσεις μεταφοράς εμπορευμάτων όπως οι επίμαχες στην υπό κρίση υπόθεση να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, καθόσον αυτή αφορά μόνον τις συμβάσεις μεταφοράς εμπορευμάτων που πραγματοποιούνται, τουλάχιστον κατά κύριο λόγο, «στο έδαφος» άλλου κράτους μέλους.

- 24 Η FNV άσκησε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του Hoge Raad der Nederlanden (Ανωτάτου Δικαστηρίου των Κάτω Χωρών), κατά της ως άνω απόφασεως του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, καθόσον η εν λόγω απόφαση στηρίζεται σε γραμματική ερμηνεία του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 96/71. Οι Van den Bosch Transporten, Van den Bosch Transporte και Silo-Tank άσκησαν αντανάιρεση, κατά το μέτρο που το δευτεροβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 44 της ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων» δεν έπρεπε να θεωρηθεί ως αδικαιολόγητο εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.
- 25 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η αίτηση αναιρέσεως εγειρεί, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της ερμηνείας που πρέπει να δοθεί στη φράση «στο έδαφος κράτους μέλους», κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 3, και του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71, σε περίπτωση διεθνών οδικών μεταφορών, όπως αυτές τις οποίες πραγματοποιούσαν οι Van den Bosch Transporten, Van den Bosch Transporte και Silo-Tank. Η ερμηνεία αυτή είναι καθοριστικής σημασίας προκειμένου να κριθεί αν οδηγοί οι οποίοι εργάζονται στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών, όπως αυτοί περί των οποίων πρόκειται στην υπό κρίση υπόθεση, υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 96/71. Για τον σκοπό αυτό, πρέπει καταρχάς να εξεταστεί αν η οδηγία 96/71 εφαρμόζεται στις διεθνείς οδικές μεταφορές.
- 26 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η αίτηση αναιρέσεως εγειρεί το ζήτημα αν, για την ερμηνεία των προαναφερθεισών διατάξεων της οδηγίας 96/71, έχει σημασία το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις που προβαίνουν σε απόσπαση των οικείων εργαζομένων συνδέονται, εν προκειμένω στο πλαίσιο ομίλου επιχειρήσεων, με την εταιρία στην οποία αποσπώνται οι εν λόγω εργαζόμενοι.
- 27 Εξάλλου, με την εν λόγω αίτηση αναιρέσεως προβάλλεται επικουρικώς ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι ένα μέρος των δρομολογίων τα οποία η Van den Bosch Transporte και η Silo-Tank εκτελούσαν για τη Van den Bosch Transporten είχε πραγματοποιηθεί εξ ολοκλήρου στο έδαφος του Βασιλείου των Κάτω Χωρών στο πλαίσιο ενδομεταφορών. Τίθεται, επομένως, το ερώτημα αν οι μεταφορές αυτές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 96/71.
- 28 Τέλος, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι η αντανάιρεση ασκήθηκε για την περίπτωση που γίνει δεκτή, εν όλω ή εν μέρει, η αίτηση αναιρέσεως. Ο λόγος που προβάλλεται με την αντανάιρεση εγειρεί επίσης ζητήματα ερμηνείας τα οποία καθιστούν αναγκαία την υποβολή προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Hoge Raad der Nederlanden (Ανώτατο Δικαστήριο των Κάτω Χωρών) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει η οδηγία 96/71 [...] την έννοια ότι εφαρμόζεται επίσης σε εργαζόμενο ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών και παρέχει, επομένως, την εργασία του σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη;
- 2) α) Σε περίπτωση που η απάντηση στο ερώτημα 1 είναι καταφατική, βάσει ποιου κριτηρίου ή ποιων εκτιμήσεων πρέπει να καθοριστεί αν ένας εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών αποσπάται “στο έδαφος κράτους μέλους” κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας [96/71] και αν ο εργαζόμενος αυτός, “για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, εκτελεί την εργασία του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως” κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας [96/71];
- β) Έχει σημασία για την απάντηση στο ερώτημα 2α), και σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως ποια σημασία, το γεγονός ότι η επιχείρηση η οποία αποσπά τον μνημονευόμενο στο ερώτημα 2α) εργαζόμενο συνδέεται –παραδείγματος χάριν στο πλαίσιο ομίλου εταιριών– με την επιχείρηση στην οποία αποσπάται ο εν λόγω εργαζόμενος;

- γ) Σε περίπτωση που ο μνημονευόμενος στο ερώτημα 2α) εργαζόμενος παρέχει εργασία εν μέρει στον τομέα των ενδομεταφορών –δηλαδή στις μεταφορές που πραγματοποιούνται αποκλειστικώς στο έδαφος άλλου κράτους μέλους πλην εκείνου στο οποίο ο εργαζόμενος εργάζεται συνήθως–, θεωρείται ότι ο εν λόγω εργαζόμενος, σε κάθε περίπτωση για αυτό το μέρος των δραστηριοτήτων του, εργάζεται προσωρινά στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ισχύει συναφώς κατώτατο όριο, παραδείγματος χάριν με τη μορφή ελάχιστης περιόδου ανά μήνα κατά την οποία πραγματοποιούνται οι ενδομεταφορές αυτές;
- 3) α) Σε περίπτωση που η απάντηση στο ερώτημα 1 είναι καταφατική, πώς πρέπει να ερμηνευθεί η έννοια “συλλογικές συμβάσεις [...] οι οποίες έχουν αναγορευθεί σε κανόνες γενικής εφαρμογής”, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, και παράγραφος 8, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας [96/71]; Πρόκειται για αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης και αρκεί επομένως να πληρούνται, από άποψη πραγματικών περιστατικών, οι προϋποθέσεις του άρθρου 3, παράγραφος 8, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας [96/71]; Ή απαιτούν επίσης οι διατάξεις αυτές να έχει αναγορευθεί η συλλογική σύμβαση εργασίας σε κανόνα γενικής εφαρμογής βάσει του εθνικού δικαίου;
- β) Εάν μια συλλογική σύμβαση εργασίας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως συλλογική σύμβαση εργασίας η οποία έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1 και παράγραφος 8, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας [96/71], αντιτίθεται το άρθρο 56 ΣΛΕΕ στο ενδεχόμενο μια επιχείρηση εγκατεστημένη σε κράτος μέλος η οποία αποσπά εργαζόμενο στο έδαφος άλλου κράτους μέλους να υποχρεούται συμβατικώς να τηρήσει τις διατάξεις μιας τέτοιας συλλογικής συμβάσεως εργασίας η οποία ισχύει στο τελευταίο κράτος μέλος;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 30 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 96/71 έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται στις διεθνικές παροχές υπηρεσιών στον τομέα των οδικών μεταφορών.
- 31 Όπως προκύπτει από το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 96/71, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 4, η οδηγία αυτή έχει εφαρμογή στις εγκατεστημένες σε κράτος μέλος επιχειρήσεις οι οποίες, στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών, η οποία μπορεί να λάβει είτε τη μορφή της εκτέλεσης εργασιών εκ μέρους μιας επιχείρησης, για λογαριασμό της και υπό τη διεύθυνσή της, στο πλαίσιο σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ της επιχείρησης αυτής και του αποδέκτη της παροχής υπηρεσιών, είτε τη μορφή της διάθεσης εργαζομένων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν από επιχείρηση, στο πλαίσιο δημόσιας ή ιδιωτικής σύμβασης, προβαίνουν σε απόσπαση εργαζομένων στο έδαφος κράτους μέλους.
- 32 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 96/71 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της μόνον τις παροχές υπηρεσιών στις οποίες ενέχεται το ναυτιλλόμενο προσωπικό των επιχειρήσεων εμπορικής ναυτιλίας.
- 33 Επομένως, με εξαίρεση τις τελευταίες αυτές παροχές, η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται, καταρχήν, σε κάθε διεθνική παροχή υπηρεσιών που συνεπάγεται απόσπαση εργαζομένων, ανεξαρτήτως του οικονομικού τομέα με τον οποίο συνδέεται η παροχή αυτή, συμπεριλαμβανομένου, επομένως, του τομέα των οδικών μεταφορών.

- 34 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71, καθόσον η εν λόγω διάταξη ορίζει ότι η έννοια του «αποσπασμένου εργαζομένου», κατά την ίδια οδηγία, καλύπτει «κάθε εργαζόμενο» ο οποίος, για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, εκτελεί την εργασία του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως, χωρίς η εν λόγω διάταξη να προβλέπει οποιονδήποτε περιορισμό όσον αφορά τον τομέα δραστηριότητας του εργαζομένου αυτού.
- 35 Η δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας 96/71 στον τομέα των οδικών μεταφορών επιβεβαιώνεται ρητώς από άλλες πράξεις του δικαίου της Ένωσης, όπως η οδηγία 2014/67, της οποίας το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', αναφέρει, μεταξύ των διοικητικών απαιτήσεων και των μέτρων ελέγχου που απαιτούνται για την αποτελεσματική παρακολούθηση της συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις που θεσπίζονται, ιδίως με την οδηγία 96/71, μέτρα που αφορούν ειδικά τους «κινούμενους εργαζομένους του τομέα των μεταφορών», και η οδηγία 2020/1057, της οποίας η αιτιολογική σκέψη 7 αναφέρει ότι οι διατάξεις της οδηγίας 96/71/EK σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων «ισχύουν για τον τομέα των οδικών μεταφορών».
- 36 Με τις παρατηρήσεις τους, οι Van den Bosch Transporten, Van den Bosch Transporte και Silo-Tank, καθώς και η Ουγγρική και η Πολωνική Κυβέρνηση αντιτάσσουν, εντούτοις, ότι οι διατάξεις που κατοχυρώνουν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για την έκδοση της οδηγίας 96/71 αποκλείουν το ενδεχόμενο οι δραστηριότητες οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας. Κατά συνέπεια, το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71, κατά το οποίο η οδηγία εφαρμόζεται στις εγκατεστημένες σε κράτος μέλος επιχειρήσεις οι οποίες, στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών, προβαίνουν σε απόσπαση εργαζομένων, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αναφέρεται σε «παροχή υπηρεσιών» κατά το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, η οποία δεν περιλαμβάνει την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών στον τομέα των μεταφορών, καθόσον η τελευταία διέπεται ειδικώς από τις διατάξεις του σχετικού με τις μεταφορές τίτλου της Συνθήκης ΛΕΕ, ήτοι από τα άρθρα της 90 έως 100.
- 37 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, ασφαλώς, η ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών στον τομέα των μεταφορών διέπεται όχι από τη διάταξη του άρθρου 56 ΣΛΕΕ, το οποίο αφορά γενικώς την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, αλλά από τις διατάξεις του σχετικού με τις μεταφορές τίτλου της Συνθήκης ΛΕΕ, στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 58, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Dobersberger*, C-16/18, EU:C:2019:1110, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 38 Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι η οδηγία 96/71 έχει, όπως υπογραμμίστηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, γενική ισχύ. Επιπλέον, όπως προκύπτει από την αιτιολογική της σκέψη 1, η οδηγία αποσκοπεί στην εξάλειψη των εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων και των υπηρεσιών μεταξύ των κρατών μελών, η δε αιτιολογική σκέψη 5 αναφέρει ότι η ανάγκη προωθήσεως της παροχής υπηρεσιών σε διεθνικό πλαίσιο απαιτεί την ύπαρξη υγιούς ανταγωνισμού και μέτρων που εγγυώνται τον σεβασμό των δικαιωμάτων των εργαζομένων.
- 39 Εν αντιθέσει, για παράδειγμα, με τον κανονισμό 1072/2009, ο οποίος, για τους σκοπούς της αρχής της «κοινοτικής άδειας» που κατοχυρώνεται στα άρθρα του 3 και 4, περιλαμβάνει ένα σύνολο «κοινών κανόνων εφαρμοστέων στις διεθνείς μεταφορές που εκτελούνται από ή προς την επικράτεια κράτους μέλους ή που διέρχονται από την επικράτεια ενός ή περισσότερων κρατών μελών», καθώς και «όρους υπό τους οποίους γίνονται δεκτοί στις εθνικές μεταφορές κράτους μέλους μεταφορείς μη εγκατεστημένοι σ' αυτό», κατά την έννοια του άρθρου 91, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', ΣΛΕΕ [πρβλ. γνωμοδότηση 2/15 (Συμφωνία Ελευθέρων Συναλλαγών με τη Σιγκαπούρη), της 16ης Μαΐου 2017, EU:C:2017:376, σκέψη 208], η οδηγία 96/71 δεν σκοπεύει, επομένως, στην εφαρμογή κοινής πολιτικής μεταφορών, κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 91. Ούτε περιλαμβάνει «μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών» ή «χρήσιμες διατάξεις» στον τομέα των μεταφορών, κατά την έννοια του άρθρου 91, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', ΣΛΕΕ.

- 40 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το γεγονός ότι η οδηγία 96/71 στηρίζεται σε διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ σχετικές με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, χωρίς η νομική βάση της να περιλαμβάνει, επιπλέον, διατάξεις σχετικές με τις μεταφορές, δεν μπορεί να αποκλείσει από το πεδίο εφαρμογής της τις διεθνικές παροχές υπηρεσιών στον τομέα των δραστηριοτήτων οδικών μεταφορών, ιδίως εμπορευμάτων.
- 41 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 96/71 έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται στις διεθνικές παροχές υπηρεσιών στον τομέα των οδικών μεταφορών.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

Επί του δεύτερου ερωτήματος, υπό α'

- 42 Με το δεύτερο ερώτημά του, υπό α', το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί βάσει ποιων προϋποθέσεων πρέπει να καθορισθεί αν θεωρείται αποσπασμένος εργαζόμενος στο έδαφος κράτους μέλους, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφοι 1 και 3, και του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71, ένας εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών, στο πλαίσιο συμβάσεως μεταφοράς εμπορευμάτων μεταξύ της εγκατεστημένης σε κράτος μέλος επιχειρήσεως που τον απασχολεί και επιχειρήσεως που ασκεί δραστηριότητα σε άλλο κράτος μέλος.
- 43 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 31 της παρούσας αποφάσεως, από το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας 96/71, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 4, προκύπτει ότι η οδηγία εφαρμόζεται στις εγκατεστημένες σε κράτος μέλος επιχειρήσεις οι οποίες προβαίνουν σε απόσπαση εργαζομένων στο έδαφος κράτους μέλους, στο πλαίσιο διεθνικής παροχής υπηρεσιών, η οποία μπορεί να λάβει τη μορφή είτε της εκτέλεσης εργασιών εκ μέρους μιας επιχείρησης, για λογαριασμό της και υπό τη διεύθυνσή της, στο πλαίσιο σύμβασης που συνάπτεται μεταξύ της επιχείρησης αυτής και του αποδέκτη της παροχής υπηρεσιών, είτε τη μορφή της διάθεσης εργαζομένων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν από επιχείρηση, στο πλαίσιο δημόσιας ή ιδιωτικής σύμβασης.
- 44 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, «ως αποσπασμένος νοείται ο εργαζόμενος ο οποίος, για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, εκτελεί την εργασία του στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως».
- 45 Ο εργαζόμενος δεν μπορεί, υπό το πρίσμα της οδηγίας 96/71, να θεωρηθεί αποσπασμένος στο έδαφος κράτους μέλους αν η εκτέλεση της εργασίας του δεν συνδέεται επαρκώς με το έδαφος αυτό (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Dobersberger*, C-16/18, EU:C:2019:1110, σκέψη 31), γεγονός το οποίο προϋποθέτει τη σφαιρική εκτίμηση του συνόλου των στοιχείων που χαρακτηρίζουν τη δραστηριότητα του οικείου εργαζομένου.
- 46 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η ύπαρξη τέτοιου συνδέσμου με το οικείο έδαφος μπορεί να αποδειχθεί, μεταξύ άλλων, μέσω των χαρακτηριστικών της παροχής υπηρεσιών η οποία έχει ανατεθεί στον εργαζόμενο. Κρίσιμο στοιχείο για την εκτίμηση της υπάρξεως τέτοιου συνδέσμου αποτελεί, επίσης, η φύση των δραστηριοτήτων τις οποίες ο εργαζόμενος ασκεί στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους.
- 47 Όσον αφορά τους μετακινούμενους εργαζομένους, όπως οι οδηγοί οι οποίοι εργάζονται στο πλαίσιο διεθνών οδικών μεταφορών, σημασία για τους ανωτέρω σκοπούς έχει, επίσης, το πόσο στενά συνδέονται οι δραστηριότητες του εν λόγω εργαζομένου, στο πλαίσιο της παροχής της ανατεθείσας σε αυτόν υπηρεσίας μεταφοράς, με το έδαφος εκάστου κράτους μέλους.

- 48 Σημασία έχει επίσης το τμήμα που αντιπροσωπεύουν οι δραστηριότητες αυτές σε σχέση με το σύνολο της οικείας παροχής υπηρεσιών. Συναφώς, οι εργασίες φορτώσεως ή εκφορτώσεως εμπορευμάτων, συντηρήσεως ή καθαρισμού των οχημάτων μεταφοράς είναι κρίσιμες, εφόσον εκτελούνται πράγματι από τον οικείο οδηγό και όχι από τρίτους.
- 49 Αντιθέτως, δεν μπορεί, υπό το πρίσμα της οδηγίας 96/71, να θεωρηθεί «αποσπασμένος» στο έδαφος κράτους μέλους εργαζόμενος ο οποίος παρέχει περιορισμένες υπηρεσίες στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο εστάλη (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Dobersberger*, C-16/18, EU:C:2019:1110, σκέψη 31). Το ίδιο ισχύει προκειμένου περί οδηγού ο οποίος, στο πλαίσιο οδικής μεταφοράς εμπορευμάτων, απλώς διέρχεται από το έδαφος κράτους μέλους. Τούτο ισχύει, επίσης, στην περίπτωση οδηγού ο οποίος πραγματοποιεί απλώς διασυνοριακή μεταφορά από το κράτος μέλος εγκατάστασης της επιχειρήσεως μεταφορών στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή αντιστρόφως.
- 50 Εξάλλου, το γεγονός ότι ένας οδηγός διεθνών οδικών μεταφορών, τον οποίο επιχείρηση εγκατεστημένη σε κράτος μέλος έχει θέσει στη διάθεση επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε άλλο κράτος μέλος, λαμβάνει τις συμφυείς με την αποστολή του οδηγίες και ξεκινά ή τερματίζει την αποστολή αυτή στην έδρα της δεύτερης επιχειρήσεως δεν αρκεί, αφ' εαυτού, για να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω οδηγός «αποσπάστηκε» στο έδαφος του άλλου αυτού κράτους μέλους, εφόσον η εκτέλεση της εργασίας του δεν συνδέεται επαρκώς με το έδαφος αυτό βάσει άλλων παραγόντων.
- 51 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο δεύτερο ερώτημα, υπό α', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών, στο πλαίσιο συμβάσεως μεταφοράς εμπορευμάτων μεταξύ της εγκατεστημένης σε κράτος μέλος επιχειρήσεως που τον απασχολεί και επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο ο εργαζόμενος συνήθως εργάζεται, θεωρείται αποσπασμένος εργαζόμενος στο έδαφος κράτους μέλους κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων, οσάκις η εκτέλεση της εργασίας του, κατά το επίμαχο περιορισμένο χρονικό διάστημα, συνδέεται επαρκώς με το οικείο έδαφος. Το κατά πόσον υφίσταται τέτοιος σύνδεσμος καθορίζεται στο πλαίσιο σφαιρικής εκτιμήσεως στοιχείων όπως η φύση των δραστηριοτήτων που ο οικείος εργαζόμενος ασκεί στο εν λόγω έδαφος, το πόσο στενά συνδέονται οι δραστηριότητές του εν λόγω εργαζομένου με το έδαφος εκάστου κράτους μέλους στο οποίο αυτός ασκεί τις δραστηριότητές του, καθώς και το τμήμα που αντιπροσωπεύουν οι εν λόγω δραστηριότητες σε σχέση με το σύνολο της υπηρεσίας μεταφοράς.
- 52 Το γεγονός ότι ένας οδηγός διεθνών οδικών μεταφορών, τον οποίο επιχείρηση εγκατεστημένη σε κράτος μέλος έχει θέσει στη διάθεση επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε άλλο κράτος μέλος, λαμβάνει τις συμφυείς με την αποστολή του οδηγίες και ξεκινά ή τερματίζει την αποστολή αυτή στην έδρα της δεύτερης επιχειρήσεως δεν αρκεί, αφ' εαυτού, για να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω οδηγός «αποσπάστηκε» στο έδαφος του άλλου αυτού κράτους μέλους, κατά την έννοια της οδηγίας 96/71, εφόσον η εκτέλεση της εργασίας του δεν συνδέεται επαρκώς με το έδαφος αυτό βάσει άλλων παραγόντων.

Επί του δεύτερου ερωτήματος, υπό β'

- 53 Με το δεύτερο ερώτημά του, υπό β', το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι το γεγονός ότι οι συμβαλλόμενες στη σύμβαση διαθέσεως εργαζομένων επιχειρήσεις συνδέονται στο πλαίσιο ομίλου επιχειρήσεων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο προκειμένου να καθορισθεί αν υφίσταται απόσπαση εργαζομένων.
- 54 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, ασφαλώς, η ως άνω οδηγία, δυνάμει του άρθρου της 1, παράγραφος 3, στοιχείο β', εφαρμόζεται στην απόσπαση εργαζομένου στο έδαφος κράτους μέλους, σε εγκατάσταση ή σε επιχείρηση του ομίλου, εφόσον υφίσταται εργασιακή σχέση ανάμεσα στην επιχείρηση αποστολής και τον εργαζόμενο κατά τον χρόνο της αποσπάσεως.

- 55 Μολονότι, πάντως, η οδηγία 96/71 αναφέρεται ρητώς στην περίπτωση αποσπάσεως εντός ομίλου επιχειρήσεων, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως, η ιδιότητα του αποσπασμένου εργαζομένου συναρτάται με το κατά πόσον η εκτέλεση της εργασίας του συνδέεται επαρκώς με το έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως.
- 56 Το γεγονός, όμως, ότι οι συμβαλλόμενες στη σύμβαση διαθέσεως εργαζομένων επιχειρήσεις συνδέονται στο πλαίσιο ομίλου επιχειρήσεων δεν είναι ικανό, αφ' εαυτού, να καθορίσει τον βαθμό συνδέσεως με το έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο αποστέλλεται ο οικείος εργαζόμενος και, ως εκ τούτου, να καταδείξει αν η εκτέλεση της εργασίας από τον εργαζόμενο συνδέεται επαρκώς με το έδαφος αυτό προκειμένου να διαπιστωθεί αν υφίσταται περίπτωση αποσπάσεως εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 96/71.
- 57 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα, υπό β', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2 παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι το γεγονός ότι οι συμβαλλόμενες στη σύμβαση διαθέσεως εργαζομένων επιχειρήσεις συνδέονται στο πλαίσιο ομίλου επιχειρήσεων δεν αποτελεί, αφ' εαυτού, κρίσιμο στοιχείο προκειμένου να καθορισθεί αν υφίσταται απόσπαση εργαζομένων.

Επί του δεύτερου ερωτήματος, υπό γ'

- 58 Με το δεύτερο ερώτημά του, υπό γ', το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών και ο οποίος, στο πλαίσιο συμβάσεως μεταφοράς εμπορευμάτων μεταξύ της εγκατεστημένης σε κράτος μέλος επιχειρήσεως που τον απασχολεί και επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε άλλο κράτος μέλος, εκτελεί ενδομεταφορές στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως, μπορεί να θεωρηθεί αποσπασμένος στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο εκτελούνται οι εν λόγω μεταφορές και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν ισχύει συναφώς κατώτατο όριο όσον αφορά τη διάρκεια την οποία πρέπει να έχουν οι εν λόγω μεταφορές.
- 59 Συναφώς, υπογραμμίζεται καταρχάς ότι η οδηγία 96/71 πρέπει να ερμηνευθεί σε συνδυασμό με τον κανονισμό 1072/2009, του οποίου η αιτιολογική σκέψη 17 αναφέρει ότι η εν λόγω οδηγία εφαρμόζεται στις εταιρίες μεταφορών για την εκτέλεση ενδομεταφορών.
- 60 Κατά το άρθρο 2, σημεία 3 και 6, του κανονισμού 1072/2009, οι ενδομεταφορές ορίζονται ως εθνικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτου που εκτελούνται σε προσωρινή βάση σε κράτος μέλος υποδοχής, σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό, όπου κράτος μέλος υποδοχής είναι εκείνο στο οποίο ο μεταφορέας εκτελεί μεταφορές και το οποίο είναι διαφορετικό από το κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένος.
- 61 Όσον αφορά τους όρους υπό τους οποίους μεταφορείς κάτοικοι αλλοδαπής δύνανται να εκτελούν ενδομεταφορές εντός του κράτους μέλους υποδοχής, το άρθρο 8, παράγραφος 2, του κανονισμού 1072/2009 προβλέπει ότι οι μεταφορείς αυτοί επιτρέπεται να εκτελούν, στο κράτος μέλος υποδοχής, έως και τρεις ενδομεταφορές αφού εκτελέσουν διεθνή μεταφορά με προορισμό το κράτος μέλος υποδοχής, εντός επτά ημερών από την τελευταία εκφόρτωση που πραγματοποιείται στο ίδιο αυτό κράτος κατά τη διάρκεια της διεθνούς μεταφοράς με προορισμό το κράτος αυτό.
- 62 Από τις τρεις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι οι ενδομεταφορές εκτελούνται εξ ολοκλήρου στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής, γεγονός από το οποίο μπορεί να συναχθεί ότι η εκτέλεση της εργασίας από τον οδηγό στο πλαίσιο τέτοιων πράξεων συνδέεται επαρκώς με το έδαφος αυτό.

- 63 Επομένως, ο οδηγός που εκτελεί τέτοιες μεταφορές πρέπει, καταρχήν, να θεωρείται αποσπασμένος στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71.
- 64 Μολονότι η διάρκεια τέτοιων ενδομεταφορών δεν είναι ικανή, αυτή καθεαυτήν, να κλονίσει τη διαπίστωση ότι η εκτέλεση της εργασίας του οδηγού που τις πραγματοποιεί συνδέεται επαρκώς με το έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής, εντούτοις η διαπίστωση αυτή τελεί υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 96/71.
- 65 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα, υπό γ', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών και ο οποίος, στο πλαίσιο συμβάσεως μεταφοράς εμπορευμάτων μεταξύ της εγκατεστημένης σε κράτος μέλος επιχειρήσεως που τον απασχολεί και επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε άλλο κράτος μέλος, εκτελεί ενδομεταφορές στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως πρέπει, καταρχήν, να θεωρείται αποσπασμένος στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο εκτελούνται οι εν λόγω μεταφορές. Η διάρκεια της ενδομεταφοράς αποτελεί στοιχείο το οποίο δεν ασκεί επιρροή προκειμένου να καθοριστεί αν υφίσταται τέτοια απόσπαση, με την επιφύλαξη της ενδεχόμενης εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.

Επί του τρίτου ερωτήματος

Επί του τρίτου ερωτήματος, υπό α'

- 66 Με το τρίτο ερώτημά του, υπό α', το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 8, της οδηγίας 96/71 έχει την έννοια ότι το ζήτημα αν μια συλλογική σύμβαση έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής πρέπει να εκτιμάται βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου.
- 67 Υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 96/71, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι επιχειρήσεις που προβαίνουν σε απόσπαση εργαζομένων να εγγυώνται στους εργαζομένους που είναι αποσπασμένοι στο έδαφός τους ορισμένους όρους εργασίας και απασχόλησης οι οποίοι, στο κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου εκτελείται η εργασία, καθορίζονται, μεταξύ άλλων, από συλλογικές συμβάσεις οι οποίες έχουν αναγορευθεί σε κανόνες γενικής εφαρμογής κατά την έννοια της παραγράφου 8 του εν λόγω άρθρου 3, εφόσον οι συμβάσεις αυτές αφορούν τις δραστηριότητες του οικοδομικού τομέα που ορίζονται στο παράρτημα της οδηγίας 96/71. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 10, δεύτερη περίπτωση, της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη μπορούν να επιβάλλουν, υπό ίσους όρους, στις εθνικές επιχειρήσεις και στις επιχειρήσεις άλλων κρατών μελών όρους εργασίας και απασχόλησης που καθορίζονται από συλλογικές συμβάσεις κατά την έννοια της παραγράφου 8 του εν λόγω άρθρου 3 οι οποίες αφορούν δραστηριότητες πέραν εκείνων του οικοδομικού τομέα.
- 68 Δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 8, της οδηγίας 96/71, ως «συλλογικές συμβάσεις οι οποίες έχουν αναγορευθεί σε κανόνες γενικής εφαρμογής» νοούνται εκείνες που πρέπει να τηρούνται από όλες τις επιχειρήσεις που ανήκουν στον δεδομένο κλάδο ή επάγγελμα και υπάγονται στον γεωγραφικό χώρο εφαρμογής τους.
- 69 Συναφώς, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 129 των προτάσεών του, μολονότι είναι αληθές ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 δεν παραπέμπει ρητώς στο εθνικό δίκαιο, εντούτοις γεγονός παραμένει ότι τούτο συμβαίνει εμμέσως, στον βαθμό που η διάταξη

αυτή απαιτεί η επίμαχη συλλογική σύμβαση εργασίας να έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής. Μια τέτοια αναγόρευση, όμως, μπορεί να γίνει μόνο σύμφωνα με το δίκαιο του οικείου κράτους μέλους.

- 70 Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται από το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 8, δεύτερο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας. Πράγματι, ο νομοθέτης της Ένωσης κατ' ανάγκην παραπέμπει σε ένα εθνικό σύστημα, καθόσον προβλέπει ότι, ελλείψει συστήματος αναγορεύσεως των συλλογικών συμβάσεων σε κανόνες γενικής εφαρμογής, τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν ως βάση τις συλλογικές συμβάσεις που ισχύουν γενικά για όλες τις παρόμοιες επιχειρήσεις τις ανήκουσες στον δεδομένο κλάδο ή επάγγελμα και υπαγόμενες στον γεωγραφικό χώρο εφαρμογής τους, ή/και τις συλλογικές συμβάσεις που έχουν συναφθεί από τις πλέον αντιπροσωπευτικές σε εθνικό επίπεδο οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων και που εφαρμόζονται στο σύνολο του εθνικού εδάφους.
- 71 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της μεταφοράς εμπορευμάτων υπάγονται στη ΣΣΕ για τις «μεταφορές εμπορευμάτων». Ασφαλώς, η εν λόγω συλλογική σύμβαση εργασίας δεν αναγορεύθηκε σε κανόνα γενικής εφαρμογής. Εντούτοις, η τήρησή της συνιστούσε προϋπόθεση για την εξαίρεση από την υποχρέωση εφαρμογής της ΣΣΕ για τις «οδικές μεταφορές για λογαριασμό τρίτου», η οποία με τη σειρά της είχε αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής. Επιπλέον, το περιεχόμενο των διατάξεων των δύο αυτών συλλογικών συμβάσεων ήταν σχεδόν πανομοιότυπο. Ως εκ τούτου, συνάγεται ότι η τήρηση των εν λόγω διατάξεων ήταν υποχρεωτική για το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της μεταφοράς εμπορευμάτων.
- 72 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι στο τρίτο ερώτημα, υπό α', πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 8, της οδηγίας 96/71 έχει την έννοια ότι το ζήτημα αν μια συλλογική σύμβαση έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής πρέπει να εκτιμάται βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Στην έννοια αυτή, κατά τις ανωτέρω διατάξεις, εμπίπτει συλλογική σύμβαση εργασίας η οποία δεν έχει μεν αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής, πλην όμως από την τήρησή της εξαρτάται, όσον αφορά τις επιχειρήσεις που υπάγονται σε αυτήν, η εξαίρεση από την υποχρέωση εφαρμογής άλλης συλλογικής συμβάσεως εργασίας η οποία έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής και της οποίας οι διατάξεις είναι κατ' ουσίαν πανομοιότυπες με τις διατάξεις της πρώτης συλλογικής συμβάσεως εργασίας.

Επί του τρίτου ερωτήματος, υπό β'

- 73 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο τρίτο ερώτημα, υπό α', παρέλκει η απάντηση στο τρίτο ερώτημα, υπό β'.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 74 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Η οδηγία 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, έχει την έννοια ότι εφαρμόζεται στις διεθνικές παροχές υπηρεσιών στον τομέα των οδικών μεταφορών.**

- 2) Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών, στο πλαίσιο συμβάσεως μεταφοράς εμπορευμάτων μεταξύ της εγκατεστημένης σε κράτος μέλος επιχειρήσεως που τον απασχολεί και επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο στο οποίο ο εργαζόμενος συνήθως εργάζεται, θεωρείται αποσπασμένος εργαζόμενος στο έδαφος κράτους μέλους κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων, οσάκις η εκτέλεση της εργασίας του, κατά το επίμαχο περιορισμένο χρονικό διάστημα, συνδέεται επαρκώς με το οικείο έδαφος. Το κατά πόσον υφίσταται τέτοιος σύνδεσμος καθορίζεται στο πλαίσιο σφαιρικής εκτιμήσεως στοιχείων όπως η φύση των δραστηριοτήτων που ο οικείος εργαζόμενος ασκεί στο εν λόγω έδαφος, το πόσο στενά συνδέονται οι δραστηριότητες του εν λόγω εργαζομένου με το έδαφος εκάστου κράτους μέλους στο οποίο αυτός ασκεί τις δραστηριότητές του, καθώς και το τμήμα που αντιπροσωπεύουν οι εν λόγω δραστηριότητες σε σχέση με το σύνολο της υπηρεσίας μεταφοράς.

Το γεγονός ότι ένας οδηγός διεθνών οδικών μεταφορών, τον οποίο επιχείρηση εγκατεστημένη σε κράτος μέλος έχει θέσει στη διάθεση επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε άλλο κράτος μέλος, λαμβάνει τις συμφυείς με την αποστολή του οδηγίες και ξεκινά ή τερματίζει την αποστολή αυτή στην έδρα της δεύτερης επιχειρήσεως δεν αρκεί, αφ' εαυτού, για να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω οδηγός «αποσπάστηκε» στο έδαφος του άλλου αυτού κράτους μέλους, κατά την έννοια της οδηγίας 96/71, εφόσον η εκτέλεση της εργασίας του δεν συνδέεται επαρκώς με το έδαφος αυτό βάσει άλλων παραγόντων.

- 3) Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2 παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι το γεγονός ότι οι συμβαλλόμενες στη σύμβαση διαθέσεως εργαζομένων επιχειρήσεις συνδέονται στο πλαίσιο ομίλου επιχειρήσεων δεν αποτελεί, αφ' εαυτού, κρίσιμο στοιχείο προκειμένου να καθοριστεί αν υφίσταται απόσπαση εργαζομένων.
- 4) Το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 3, και το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71 έχουν την έννοια ότι εργαζόμενος ο οποίος εργάζεται ως οδηγός στον τομέα των διεθνών οδικών μεταφορών και ο οποίος, στο πλαίσιο συμβάσεως μεταφοράς εμπορευμάτων μεταξύ της εγκατεστημένης σε κράτος μέλος επιχειρήσεως που τον απασχολεί και επιχειρήσεως εγκατεστημένης σε άλλο κράτος μέλος, εκτελεί ενδομεταφορές στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από εκείνο στο έδαφος του οποίου εργάζεται συνήθως πρέπει, καταρχήν, να θεωρείται αποσπασμένος στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο εκτελούνται οι εν λόγω μεταφορές. Η διάρκεια της ενδομεταφοράς αποτελεί στοιχείο το οποίο δεν ασκεί επιρροή προκειμένου να καθοριστεί αν υφίσταται τέτοια απόσπαση, με την επιφύλαξη της ενδεχόμενης εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.
- 5) Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 8, της οδηγίας 96/71 έχει την έννοια ότι το ζήτημα αν μια συλλογική σύμβαση έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής πρέπει να εκτιμάται βάσει του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Στην έννοια αυτή, κατά τις ανωτέρω διατάξεις, εμπίπτει συλλογική σύμβαση εργασίας η οποία δεν έχει μεν αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής, πλην όμως από την τήρησή της εξαρτάται, όσον αφορά τις επιχειρήσεις που υπάγονται σε αυτήν, η εξαίρεση από την υποχρέωση εφαρμογής άλλης συλλογικής συμβάσεως εργασίας η οποία έχει αναγορευθεί σε κανόνα γενικής εφαρμογής και της οποίας οι διατάξεις είναι κατ' ουσίαν πανομοιότυπες με τις διατάξεις της πρώτης συλλογικής συμβάσεως εργασίας.

(υπογραφές)